

АКАДЕМСКЕ
БЕСЕДЕ

БЕОГРАД • 2019

АКАДЕМСКЕ БЕСЕДЕ

Књига II

ISSN 2466-5134

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

PRESIDENCY

ACADEMIC SPEECHES

Volume 2

The volume is published on account of the SASA
Presidency resolution adopted at its 1st session of 28
February 2019 and the SASA Executive Board resolution
adopted at its 18th session of 19 September 2019

Editor

academician
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2019

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ПРЕДСЕДНИШТВО

АКАДЕМСКЕ БЕСЕДЕ

Књига 2

Књига је објављена на основу одлуке Председништва
САНУ са I седнице 28. фебруара 2019. и одлуке
Извршног одбора САНУ са XVIII седнице
19. септембра 2019. године

Уредник

академик
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2019

SASA PRESIDENCY

academician Vladimir S. Kostić,
President of SASA

academician Zoran V. Popović,
Vice President of SASA for Natural Sciences

academician Ljubomir Maksimović,
Vice President of SASA for Social Sciences

academician Marko Anđelković,
Secretary General of SASA

academician Stevan Pilipović,
President of SASA Branch in Novi SAD

academician Ninoslav Stojadinović,
President of SASA Branch in Niš

academician Gradimir Milovanović,
*Secretary of the Department of Mathematics,
Physics and Geo Sciences*

academician Vladimir Stevanović,
*Secretary of the Department of Chemical
and Biological Sciences*

academician Zoran Lj. Petrović,
Secretary of the Department of Technical Sciences

academician Dragan Micić,
Secretary of the Department of Medical Sciences

academician Zlata Bojović,
Secretary of the Department of Language and Literature

academician Kosta Čavoški,
Secretary of the Department of Social Sciences

academician Mihailo Vojvodić,
Secretary of the Department of Historical Sciences

academician Milan Lojanica,
Secretary of the Department of Fine Arts and Music

ПРЕДСЕДНИШТВО САНУ

академик Владимир С. Костић,
п̄редседник САНУ

академик Зоран В. Поповић,
п̄ошп̄редседник САНУ за п̄риродне науке

академик Љубомир Максимовић,
п̄ошп̄редседник САНУ за друшп̄вене науке

академик Марко Анђелковић,
п̄енерални секретар САНУ

академик Стеван Пилиповић,
п̄редседник Опранка САНУ у Новом Саду

академик Нинослав Стојадиновић,
п̄редседник Опранка САНУ у Нишу

академик Градимир Миловановић,
*секретар Одељења за мап̄емап̄ику,
физику и п̄ео-науке*

академик Владимир Стевановић,
*секретар Одељења хемијских
и биолошких наука*

академик Зоран Љ. Петровић
секретар Одељења п̄техничких наука

академик Драган Мицић,
секретар Одељења медицинских наука

академик Злата Бојовић,
секретар Одељења језика и књижевностп̄и

академик Коста Чавошки,
секретар Одељења друшп̄вених наука

академик Михаило Војводић,
секретар Одељења истп̄оријских наука

академик Милан Лојаница,
секретар Одељења ликовне и музичке умеп̄ностп̄и

Ликовни прилози

Петар Лубарда

Наука, слика, Свечана сала САНУ
(на предњим корицама)

Мило Милуновић

Умејносћ, слика, Свечана сала САНУ
(на задњим корицама)

Ђорђе Јовановић

Наука и умејносћ, скулптура, улазни хол у САНУ
(на почетку књиге)

Младен Србиновић

Детаљи *Вишража*, Свечана сала САНУ
(на белинама у књизи)

САДРЖАЈ

Академик Миро Вуксановић <i>Три књије чланова САНУ</i>	15
Приступне беседе садашњих редовних чланова САНУ	25
Одељење за математику, физику и гео-науке	
Академик Зоран Радовић <i>О сујерјироводности и мајнејизму</i>	47
Академик Милан Судар <i>Конодонџи, фосили значајни за сајледавање и џумачење геолошке џрошлости</i>	49
Академик Миодраг Мателјевић <i>Неки асјектџи теорје џоџенцијала, визуализација, варијациони рачун и џримене</i>	73
Одељење хемијских и биолошких наука	
Академик Слободан Милосављевић <i>Фџџохемијски џуџојис</i>	113
Академик Радмила Петановић <i>Инџејраџивна џаксономија – нови џрџсџуј или нова кованица? Дометџи у џаксономији Eriophyoidea (Arthropoda, Acari, Acariformes)</i>	139
Академик Радомир Н. Саичић <i>Тоџална синџеза џприродних џпроизвода и развој синџејџичке мейодолоџје: неколико џримера из наше лабораторје</i>	159

Одељење техничких наука

- Академик Милош Којић
Компјутерски модели у техници и медицини 183

Одељење медицинских наука

- Академик Зоран Кривокапић
Да ли је срећа пресудна за успех? 205
- Академик Милорад Митковић
*Динамичка фиксација у ортопедској
хирургији – од идеје до исцељења* 221
- Академик Петар Сеферовић
*Масовна, смртоносна, излечива: савремена
терапија срчане слабости* 245

Одељење језика и књижевности

- Академик Горан Петровић
Пајир 275
- Академик Злата Бојовић
Самосвојности дубровачке књижевности 283
- Академик Милован Данојлић
За толеранцију 295

Одељење друштвених наука

- Академик Александар Костић
Коинтeживна обрада језика и веровања 305

Одељење историјских наука

- Академик Љубодраг Димић
Југославија и Совјетски Савез 1968. године 325

Одељење ликовне и музичке уметности

- Академик Милица Стевановић
*О инсајдерској перформанси – похвала
фигурацији* 347

Радне биографије беседника

- Зоран Радовић 371

Милан Судар	375
Миодраг Матељевић	381
Слободан Милосављевић	385
Радмила Петановић	389
Радомир Н. Саичић	395
Милош Којић	399
Зоран Кривокапић	403
Милорад Митковић	407
Петар Сеферовић	413
Горан Петровић	419
Злата Бојовић	423
Милован Данојлић	427
Александар Костић	431
Љубодраг Димић	435
Милица Стевановић	441

Свечани скуп

ПРИСТУПНЕ БЕСЕДЕ
НОВОИЗАБРАНИХ РЕДОВНИХ ЧЛАНОВА
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

13–15. мај 2019.

ОДЕЉЕЊЕ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Зоран Кривокапић

*Да ли је срећа пресудна
за усџех?*

Многима од нас је сасвим природно да о срећи и успеху говоре, примера ради, филозофи и песници, пошто нам се чини да они дубље од свих нас који делујемо у далеко прагматичнијим сферама људске активности – сферама у којима се, парадоксално, најпре види оно што је супротност срећи – проживљавају човекову драму у свету и животу, и треба да нам укажу на исходишта своје духовне или емоционалне авантуре. Зато ћу, за ову прилику, издвојити два размишљања о срећи и самим тим о њеном уделу у ономе што зовемо успех. Једно потиче од највећег песника српског језика, Петра Петровића Његоша, а друго од филозофа Денија Дидроа, славног француског енциклопедисте. Не треба посебно истицати да ова два размишљања иду у потпуно супротним смеровима. Његош у *Лучи микроkozма*, размишљајући о срећи из једне универзалне антрополошке перспективе, исказује сумњу у могућност да се она објави у оквирима онога што зовемо људски живот онакав каквог га сви, мање или више, добро познајемо. Ма колико нас Његошева скепса остављала без наде, ми смо спремни да је прихватимо, да јој пронађемо рационално упориште. А о тој скепси сведоче стихови: „У временом и бурном жилишту / човјеку је срећа непозната – / права срећа, за ком вјечно трчи; / он јој не зна мјере ни границе: / што се више к врху славе пење, / то је виши среће непријатељ“. Његош, то је сасвим очигледно, као препреку срећи види пролазност и драматичност људског постојања, на једној страни, а на другој страни човек, по Његошу, срећу и не тражи у правим животним оквирима, и посебно се човек од среће удаљава кад је повеже са славом, са успоном на друштвеној лествици, са оним што се, сасвим поједностављено, зове успех. Иако Његош, развијајући један на скептицизму засновани поглед на срећу, па и на успех, доследно остаје у оквирима који животну емпирију желе да

представе у сасвим прочишћеном облику, облику који занемарује садржаје онога што се појмом среће обухвата у човековој свакодневици, има мислилаца који се крећу и у једном другом, мени као лекару далеко ближем хоризонту. Један од њих је Дени Дидро. Он каже: „Најсрећнији је онај човек који је учинио срећнима највише других људи“. Једном лекару, иоле свесном свог основног задатка, није тешко да срећу разуме баш из овог угла – као резултат чињења за друге, као последицу отклањања несреће других. Али да бисмо дошли у прилику да на овај начин откријемо срећу и претворимо је у стварни садржај свог живота, морамо да на посебан начин уредимо баш тај живот, да га претворимо у инструмент чија је улога отклањање несреће других. Свака људска делатност је поље могућности да се буде или успешан или неуспешан. А када је реч о успеху, Хесиод каже: „Пре успеха богови одредише да се човек озноји“. До успеха се стиже уз много сваковрсних напора, напора који обележавају сваки дан, једном речју, укупан наш живот. И тако се успоставља чудна равнотежа између среће и успеха. Срећан је човек који је пронашао праву меру између служења најдубљем смислу свог позива и напора које у ту службу треба уложити. За неке људе је сваки успех једноставно питање среће. Тако Ерл Вилсон каже: „Успех је просто ствар среће. Питајте било који неуспех“. Међутим, за успех је потребно нешто више од среће, а то потврђују и речи Наполеона Хила (Napoleon Hill): „Почетна тачка сваког успеха је жеља“. И зато наш савремени песник Иван В. Лалић каже: „Ко тражи, нађе“.

Моја хируршка каријера је започела на тадашњој Другој хируршкој клиници, у коју сам дошао, по окончању студија, 1981. године. После специјализације опште хирургије, прешао сам на Прву хируршку клинику, на којој радим и данас. Од првих дана моје хируршке праксе интересовање за коло-ректалну хирургију је било доминантно. Та област је касних осамдесетих година двадесетог века била у великом заостатку за осталим областима, посебно је то било видљиво, примера ради, у односу на кардиохирургију. Један трагичан догађај на Косову и Метохији је имао велики утицај и на ток и на развој моје каријере. Првог маја давне 1985. године, у околини малог града Гњилана, на Косову и Метохији, догодио се страشان злочин. Непознате особе су напале Ђорђа Мартиновића, радника у гарнизонској амбуланти ЈНА, док је радио на својој

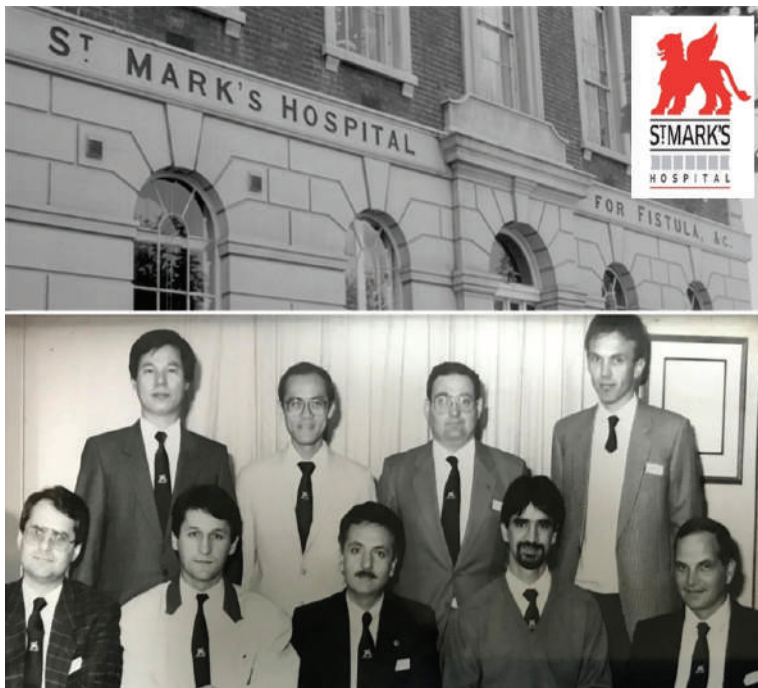
њиви. Зликовци су му угурали флашу кроз анус у ректум и нанели му повреде мишића ануса и зида ректума. Несрећни човек је успео, сав крвав, да дође до гарнизонске амбуланте. Ту му је указана прва помоћ, а онда је хитно пребачен у Приштину, на операцију. Због оновремених политичких прилика, само су дневни лист *Полиџика* и приштински лист на српском језику *Јединство* о овоме писали под насловом „Злочин на њиви“. Операција је била јако тешка. Пошто је Мартиновићу отворен трбух, флаша је у комадима извађена из ректума и колоне, а несрећном човеку је одстрањен завршни део дебелог црева (ректум) и урађена стома на предњем трбушном зиду (тзв. Хартманова операција). Анални сфинктер на коме је повреда била у облику знака за мерцедесова возила није оперисан. Опоравак у Приштини није текао задовољавајуће и Мартиновић је након неколико дана пребачен на ВМА, где је поново оперисан и лечен. Тешка повреда и лечење те повреде су само једна страна тзв. „случаја Мартиновић“. Упоредо са тим вођена је и борба за истину о целом случају. Из политичких кругова, а на подстицај Албанаца, лансирана је прича о томе како је Ђорђе Мартиновић, у намери да задовољи своје изопачене сексуалне склоности, сам себе повредио. Што је још горе, несрећни човек је, у тренутку душевне кризе и под високом температуром, наводно, рекао да је сам себе повредио. Касније ће, после детаљних прегледа, компетентне лекарске комисије утврдити да то није тачно и да је несрећни човек, још једном, постао жртва људи лоших намера. Лекарским налазима искључена је свака могућност самоповређивања. Али тако је настао „случај Мартиновић“, сукобиле су се, другим речима, две интерпретације једног догађаја – политичка интерпретација и људска димензија једне несреће изазване међунационалном мржњом. То се догађало у тзв. великој Југославији, у којој су се међунационални спорови и сукоби прикривали ради тобожње политике братства и јединства. То је и био разлог што су политичари, бежећи од праве истине о ономе што се догодило, пригрлили тезу о самоповређивању Ђорђа Мартиновића, мислећи да на тај начин уклањају и сваки траг међунационалних нетрпељивости. У невољи у којој се нашао, Ђорђе Мартиновић је имао и савезнике. Поред породице, на његовој страни су се нашли филмски редитељ Милорад Бајић, новинар Драган Барјактаревић и адвокат Велимир Цветић. Сасвим је сигурно да је било и много тзв. обичних људи који

су се ставили на страну једног страдалника. А било је и политичара који су, мимо онога што се од њих очекивало, били на Мартиновићевој страни, на страни истине. Ја сам Ђорђа Мартиновића први пут срео крајем 1988. године. Он је тада примљен на Прву хируршку клинику ради експертског мишљења и, евентуално, реконструктивне операције. Професор Драгослав Стевовић и ја смо прегледали пацијента, утврдили да он има тешку повреду аналних мишића и проценили да та операција не може да се уради ни на Првој хируршкој клиници нити било где у Југославији. Одлучено је да он оде у Лондон, код професора Питера Холија (Peter Hawley), а да га ја, као млад лекар, пратим. Припремајући се за тај пут, добио сам прилику и да упознам људе који су се, свако на свој начин и свако у свом домену, борили и за истину и за рехабилитацију Ђорђа Мартиновића. Најупорнији међу њима је био редитељ Милорад Бајић који је, укључујући се у „случај Мартиновић“, снимео два документарна филма – *Ситрах од истине* и *Опитујете*. Бајић је, изнад свега, желео да одговори на питање да ли се Ђорђе сам повредио. Бајићеви филмови су забрањени и пре приказивања, а он је изгубио посао на телевизији. Драган Барјактаревић је својим чланцима у тада веома популарном недељнику *Дуја* настојао да укаже на једну људску трагедију и да подстакне људе да се укључе у пружање помоћи Мартиновићу, посебно помоћи за лечење. По његовом казивању, највише помоћи су упутили наши људи из дијаспоре. Адвокат Велимир Цветић је, водећи правну борбу, обијао прагове државних институција, настојећи да са несрећног човека скине све оптужбе за самоповређивање. У целом сплету несрећних околности, појавила се и једна добра ствар – у Лондону га је и примио и оперисао Питер Холи, у то време водећи ауторитет у реконструкцији аналних сфинктера. До тада је већ био урадио преко 150 таквих операција. Не само што сам тада упознао једног тако великог стручњака, већ сам имао прилике и да му асистирам током неколико операција, док сам са Ђорђем Мартиновићем боравио у Лондону. Иначе, Питер Холи је радио у болници „Сент Маркс“ (St Mark's hospital), једној од најпознатијих болница у свету, која се бавила лечењем болести дебелог црева. Ову болницу је 1835. године основао енглески хирург Фредерик Салмон (Frederick Salmon) као амбуланту за лечење сиромашних од фистула и других обољења ректума (Infirmary for the Relief of the Poor Afflicted

with Fistula and Other Diseases of the Rectum). Она је, на самом почетку, имала само седам кревета. И сам Фредерик је имао среће, пошто је врло брзо његов пацијент постао градоначелник Лондона Тејлор Копеланд (William Taylor Copeland). Он му је финансијски помогао, тако да је Фредерик болницу преселио на нову локацију и повећао њен капацитет на 14 кревета. Имао је среће са још једним пацијентом. Био је то велики писац Чарлс Дикенс (Charles Dickens). Поред прилога у новцу, његова помоћ је била и у великом друштвеном угледу и за оно време огромној популарности у Енглеској. Садашње име “St Mark’s hospital for Fistula and Other Diseases of the Rectum” болница добија 1854. године када се, опет, налазила на новој локацији и када је већ имала 25 кревета. Тада је већ имала и шири спектар специјалности. Пре више од једног века, тачније 1909. године, болница добија данашњу физиономију и почиње да показује интересовање и за лечење карцинома. Због тога добија име „Сент Марк болница за канцер и лечење фистула и осталих обољења дебелог црева“ (“St Mark’s hospital for Cancer, Fistula and Other Diseases of the Rectum”). У Сент Марк болници радили су многи познати лекари који су обележили медицину XX века. Поменућу само неке међу њима. Најпре Ернеста Мајлса (Ernest Miles), пионира лечења карцинома ректума. Тип операције коју је урадио 1909. године и данас примењујемо у клиничкој пракси. Нешто је мање познат хирург Локхарт Мамари (John Persy Lockhart Mummery) (1875–1957), такође један од пионира хирургије канцера у Енглеској. У болници су, поред других, радили и хирурзи Гудсал (David Henry Goodsall) (1843–1906), који је, сада тако давне, 1887. године описао правило за локализацију фистулозног спољашњег отвора у односу на анус. Оно је и данас познато као Гудсалово правило. Поменућу само још неколико славних хирурга који су ударили темеље савремене колоректалне хирургије и колоректалне медицине уопште: Лојд Дејвис (Oswald Lloyd Davies) (1905–1987), Сер Јан Тод (Sir Ian Todd) (1924–2015), а посебно бих истакао Сер Алана Паркса (Sir Alan Parks) (1920–1982), који је оснивач лабораторије за пелвични под и аутор познате криптиогландуларне теорије о настанку перианалних фистула. Поред хирурга, 1922. године колективу болнице се придружује један од највећих патолога Катберт Дјукс (Cuthbert Dukes) (1890–1977). Он је аутор Дјуксове патолошке класификације карцинома колона, која је, са мањим

модификацијама, и данас у употреби. Његов наследник Базил Морсон (Basil Morson) (1921–2017) је значајан у патологији полипа дебелог црева. У болници је радио и Сер Франсис Џонс (Francis Avery Jones) (1910–1998), родоначелник гастроентерологије у Енглеској. И након овако великих имена медицинске науке, у Сент Маркс болници су стасавале генерације хирурга, али и свих осталих специјализација које су у вези са лечењем обољења дебелог црева. Није тешко замислити како сам се ја осећао кад сам се, због Ђорђа Мартиновића, обрео у том храму колопроктологије. Чинило ми се да сам ухватио неког цина за руку и нисам желео да га испустим. Већ крајем 1989. године сам у тој болници завршио последипломски курс из колопроктологије (Слика 1). Имао сам прилике да добро упознам пет хирурга који су у то време тамо радили али и лекаре других специјалности на задатку лечења болести дебелог црева. Након неколико боравака раних деведесетих година прошлог века, уследила је неочекивана понуда да будем почасни асистент (Honorary assistant) у болници у којој сам провео три месеца.

Слика 1. Сент Маркс болница и полазници колопроктолошког курса 1989. године.

То је, ван сваке сумње, било пресудно за моју каријеру. Стицајем ванмедицинских околности, које су биле могуће само у ондашњој Југославији, добио сам прилику да се нађем у изузетно важној установи и да, на неки начин, и сам постанем њен део. У болници сам асистирао свим хирурзима, али највише Питеру Холију, и од њега сам научио како се реконструишу повређени мишићи ануса. А управо такву операцију је он урадио Ђорђу Мартиновићу. Од тог тренутка до данас извео сам, са својим тимом, 209 операција реконструкције сфинктера. А колико је ово значајно види се и из податка да никад нико није отишао у иностранство на реконструкцију сфинктера. С поносом могу да кажем да смо ми оперисали и пацијенте из свих околних земаља.

Шта би било да нисам био са Ђорђем Мартиновићем, да није стигао до Питера Холија, није тешко замислити. А није тешко замислити ни колико би људи у нашој земљи остало без праве помоћи да ја нисам најпре упознао Питера Холија, а онда дошао у прилику да учим од њега. Овај тип операције је био тема магистарског рада др Горана Баришића („Значај хируршке технике преклапања крајева сфинктера у третману аналне инконтиненције“).

У лондонској болници сам по читав дан радио и са осталим хирурзима, а увече ишао на часове енглеског. Један од хирурга је био Џон Николс (John Nicholls), изумитељ илеалног резервоара (ileal pouch), операције која се ради код запаљења дебелог црева. Тада се одстрањује цело дебело црево, а његову улогу преузима танко црево у виду резервоара. Имао сам прилике да му код таквих операција асистирам више пута, а по повратку у Београд са својим докторима урадио сам 150 таквих резервоара код наших пацијената. Резултате тих операција је научно обрадио др Велимир Марковић у магистарском раду „Конструкција и функционални резултат илеалног резервоара у лечењу улцерозног колитиса“. Током боравка у Лондону упознао сам изванредног америчког хирурга, Стивена Векснера (Steven Wexner). Он је био са клинике Кливленд на Флориди. Био је и добар хирург али и изузетно плодан научник. До сада је објавио 839 радова, има 30.415 цитата и 90 h-index. Неколико пута је боравио у Србији где је и оперисао и држао сјајна предавања. Ја сам такође у неколико наврата на његов позив боравио у клиници Кливленд, а учествовао сам у оперативном програму и држао неколико предавања. Током боравка на његовој

клиници завршио сам лапароскопски курс из колоректалне хирургије. У то време једва да су се радиле и лапароскопске операције жучне кесе у Србији. Између осталог, на клиници Кливленд сам видео и прихватио две оперативне технике које сам непосредно по повратку у Београд почео да примењујем са својим тимом. Једну сам применио код дечака који је рођен без мишића ануса и који је због тога до седамнаесте године стално био у пеленама. Током те операције искористили смо мишић са натколенице (*m. gracilis*) и направили вештачки анус. Тај мишић је био повезан електродама са пејсмејкером, тако да је дечак могао да контролише пражњење и континенцију. Та операција је изазвала велику пажњу и стручних кругова али и шире јавности и тим поводом је у новинама објављен чланак под насловом „Са даљинским у тоалет“. Другу врсту операције сам применио на девојци од осамнаест година. Она је рођена без вагине и њој смо направили вештачку вагину од сегмента дебелог црева. И та операција је привукла пажњу јавности, поготову онда кад је у новинама објављен чланак са насловом „Бити као друге“. И тако смо из дана у дан, из године у годину, на нашој клиници и у Србији увели више од 40 хируршких техника и преко десет дијагностичких поступака.

Лечење карцинома дебелог црева, посебно карцинома завршног дела или ректума, током свих ових година је била доминантна активност на нашем одељењу. У овој прилици треба рећи и да је лечење карцинома дебелог црева од шездесетих до деведесетих година прошлог века имало лоше резултате. Петогодишње преживљавање код пацијената је било око 50%, а стопа рецидива је била јако висока, око 30–40%. На све то треба додати и слабију уринарну и сексуалну функцију код пацијената. Основни разлог за овакве резултате је била лоша хируршка техника код веома узнапредовалих карцинома, али и изостанак мултимодалног третмана. Таква ситуација је трајала све док се није појавио енглески хирург Бил Хилд (Bill Heald). Док сам боравио у Сент Маркс болници, одржан је један састанак у Бејзингстоуку (Bazingstoke). Тамо сам упознао Била Хилда, који је револуционарно променио резултате лечења карцинома ректума увођењем специјалне технике – тотална мезоректална ексцизија. Данас је та операција златни стандард у свету. Као и све новине, и она је прихваћена тек десетак година након увођења. Имао сам

срећу да завршим курс те тада „пионирске технике“ у Бејзингстоуку и да, са својим тимом, прву такву операцију у Србији урадим 1991. године. Од тада па до данас на Првој хируршкој клиници смо оперисали 5.504 болесника, оболелих од карцинома дебелог црева. Полазећи од наше хируршке праксе у примени овог типа операција, др Слађан Антић је написао специјалистички рад, а др Иван Димитријевић је урадио магистарски рад, а потом и докторску дисертацију.

Са професором Хилдом сам имао прилике да оперишем у више земаља, а он је посетио Србију чак једанест пута. Едуковао је наше хирурге изводећи показне операције и држећи одлична предавања. Управо на његов предлог сам 1998. године постао члан Енглеског краљевског колеџа хирурга (Fellow of Royal College of Surgeons of England) (FRCS). Четири слова у једној скраћеници су ми током каријере отворила границе многих земаља и врата познатих медицинских установа (Слика 2).

Слика 2. Диплома FRCS и фотографија на инаугурацији

Пријатељство је, након вишегодишњих активности, рада и путовања, постало нешто много више од чисто професионалне блискости и разумевања. У заиста тешким околностима за нашу земљу крајем деведесетих година прошлог века, он нам је у својим јавним иступима пружао недвосмислену подршку говорећи: „Стидим се Блорове политике на Балкану. Србија је заслужила нормалан живот. Долазим овде

десет година, видим да иде набоље.“ Другим речима, он је критиковао британску политику и учешће своје земље у бомбардовању Србије. Био је, једном речју, проверени пријатељ и тихи а незванични лобиста наше земље. Моја знања, на почетку готово једино хируршка, доста су обogaћена након што сам се укључио у Европску групу за мултидисциплинарни приступ лечењу карцинома ректума. Ми, чланови те групе, покушали смо да предавањима и радионицама у читавој Европи унапредимо лечење карцинома ректума, радећи на побољшању хируршке технике, на преоперативном одређивању правог стања оболелог, на увођењу преоперативног зрачења и на мерама за побољшање квалитета живота. И, на крају, залагали смо се за давање предности персонализованој терапији, терапији базираној на молекуларној карциномској основи. Најважнији задатак нашег деловања је био везан за настојање да се истакне значај преоперативне дијагнозе ради одређивања локалног стадијума болести. То је подразумевало употребу магнетне резонанце. Магнетна резонанца је, иначе, постала златни стандард у свету. А то смо и ми у Србији прихватили.

Магистарски рад др Милоша Поповића, урађен на тему „Дијагностички значај магнетне резонанце у прогнози исхода лечења карцинома ректума“, показао је значај преоперативне дијагнозе помоћу магнетне резонанце. ESTRO школа је препоручила неoadјувантну терапију карцинома ректума и ми смо је у Србији и прихватили. Велики значај најпре за промоцију а потом и примену ове терапије код нас је имала др Сузана Стојановић са Института за онкологију и радиологију. Она је, под мојим менторством, из те области и докторирала. Као резултат рада школе мултидисциплинарног лечења карцинома ректума појавила се веома цитирана монографија коју је објавио „Спрингер“.

Две даме, Дада Радојковић и Александра Николић, са Института за молекуларну генетику и молекуларно инжењерство, мене, дотле чистокрвног хирурга и клиничког практичара, заинтересовале су за генетику и молекуларну биологију. Из наше дугогодишње и плодне сарадње проистекли су многи научни пројекти. Посебно сам поносан на Стратешки трогодишњи пројекат који реализујемо у оквиру САНУ: *Молекуларна основа одговора на хемиорадиотерапију у карциному ректума* као и на бројне докторате са темама из

базичних наука (др Снежана Протић, др Срђан Марковић, генетичар Зорка Милићевић, др Александар Секулић, др Јелена Петровић).

Нарочито сам поносан на оснивање удружења колопроктолога (Друштво колопроктолога Југославије) 1997. године. Ово друштво је, између осталог, организовало једанаест бијеналних интернационалних састанака. Они су имали за циљ да прикажу Србију као земљу у којој је колопроктологија развијена и где постоји добра хирургија, али је требало и да подигну стандард лечења наших болесника преко континуиране едукације лекара. Током нашег двадесетдвогодишњег рада, у Београду је гостовало 350 познатих иностраних предавача из више од 50 земаља. Скуповима је присуствовало око 11.000 учесника из различитих земаља, претежно из нашег региона. Велике заслуге за добру организацију ових веома захтевних симпозијума имала је секретарица нашег друштва Славојка Ноел. Ови наши састанци, али и целокупна активност, нису остали непримећени и без одјека у Европи и свету. Захваљујући томе, на предлог неколицине угледних и утицајних хирурга, предложен сам и изабран за председника Европског удружења колопроктолога 2011. године. Такође, на предлог и иницијативу Стивена Векснера (Steven Wexner)

Слика 3. Дипломе FACS i FASCRS

и Филипа Петија (Philip Paty), који ради у Меморијалној болници у Њујорку, (а реч је о двојци веома угледних америчких хирурга), изабран сам за члана Америчког колеџа хирурга (Fellow of the American College of Surgeons – FACS) и почасног члана Америчке асоцијације колоректалних хирурга (Honorary Fellow of The American Society of Colon

and Rectal Surgeons – FASCRS) (Слика 3). Инаугурациона предавања сам одржао у Њујорку и Форт Лодердејлу (Fort Lauderdale).

За двадесетак година успели смо, захваљујући сталним напорима, да Медицински факултет Универзитета у Београду обогатимо за 11 гостујућих професора (Бил Хилд, Nagy A. Habib, Џон Николс (John Nicholls), Стивен Векнер, Робин Филипс (Robin Phillips), Lars Pählman, Najib Naboubi, Филип Пати, Ђовани Романо (Giovani Romanno), Иринел Попеску (Irinel Popescu)). Један од њих, Тим Хант (Tim Hunt), добитник је Нобелове награде за медицину 2001. године. Такође смо Универзитету у Београду обезбедили и два почасна доктора наука (Doctoris Causa Honoris) – Стивена Векнера и Била Хилда.

Све што је урађено резултат је рада и мојих драгих сарадника (проф. др Велимир А. Марковић, прим. др Слађан Антић, проф. Горан Баришић, прим. др Милош Поповић, Асс. Иван Димитријевић, Асс. Александар Секулић, прим. др Јелена Петровић, др Марко Миладинов). Са некима од њих радим већ пуне три деценије. Они су свих ових година радили свакодневно, напорно, поштено, са пуно ентузијазма. Једном речју, верно су служили нашој жељи да унапредимо колопроктологију као грану медицине, да промовишемо своје резултате, да побољшамо стандард лечења у Србији и тако стекнемо захвалност својих пацијената, пошто због њих, на крају крајева, и радимо све ово. Не могу а да и у овој прилици не поменем и сестре и техничаре, на челу са сестром Цицом, који су годинама, даноноћно, били уз нас и пацијенте. Радили су достојанствено, посвећено, вредно и у правом смислу речи представљају темељ нашег клиничког успеха.

Све што смо до сада рекли о резултатима у вишедеценијском раду последица је и једне веома важне ствари: чињенице да смо стајали на раменима својих великих претходника. Са изузетним поштовањем помињем њихова имена (проф. др Боривоје Вујадиновић, проф. др Александар В. Марковић, проф. др Бранислав Драгићевић, проф. др Александар Димитријевић, проф. др Владимир Арсов, проф. др Петар Ђукић, проф. др Миодраг Живановић, проф. др Радоје Чоловић, проф. др Драган Дугалић, проф. др Драгослав Стевовић, академик Зоран Герзић). Без ових људи и њиховог рада готово је

немогуће и замислити како би данас изгледала колоректална хирургија. И, на крају, можда је моја највећа срећа што сам увек имао уз себе супругу Драгану и сина Бранислава.

Чини ми се да је, на самом крају овог излагања, најбоље да се за помоћ у тумачењу односа среће и успеха обратим ономе ко је умео да најсажетије изрази своје искуство, а то је народ и пословице као за то најподеснији инструмент народне културе. Тиме не само што ћу избећи претенциозно давање значаја ономе што је лично већ ћу доћи у прилику да се ослоним на онај облик разумевања основних животних садржаја који је толико универзалан да може да обухвати и перспективу човека који је, делујући као лекар, најчешће и био у прилици да се сусреће са људима које, кад не желимо да залазимо у појединачно одређивање, означавамо као народ. А реч је о пословицама које су настале у привидно различитим цивилизацијским оквирима, у културама од којих очекујемо да, због тога, на различит начин гледају и на срећу и успех и на основни услов да се до њих дође – рад. То су руска пословица „Срећа не долази сама, њу рад за руку доводи“ и јапанска пословица „Срећа помогне некад, рад увек“. Као што видимо, два народа готово идентично виде однос између среће и успеха – и један и други сматрају да је оно што повезује срећу и успех, да то и поновим, рад. Не остаје ми ништа друго него да се, имајући, на крају крајева, у виду и своје искуство, сложим са онима који су умели да многе ствари и појаве виде дубље и боље од нас. А то, у исто време, значи да се и један лекар у ономе што је битно ослања на оног за кога и ради – на народ.